

## If it is according to the רבנן

## אי אליבא דרבנן –

### Overview

רבי ruled that if a שור של שלמים damaged, the ניזק may collect from the שור but not from [the בשר corresponding to] the אימורים.<sup>1</sup> The גמרא asked if ר"א is following the view of the רבנן (who argue with ר' נתן), then it is פשיטא that he cannot be גובה the אימורין; why is it necessary for ר"א to teach us this דין? It is not clear why according to the רבנן; it is פשיטא that he is not גובה from the אימורין. Our תוספות will cite רש"י's explanation and refute it, and offer an explanation of his own.

פירש בקונטרס<sup>2</sup> אי אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי נתן<sup>3</sup> בפרק הפרה (לקמן נג,א ושם) – is שלמים שהזיקו ר' אבא concerning ר' אבא 'if the ruling of the רבנן who argue with ר' נתן in פרק הפרה; their argument is - explained the גמרא; רש"י גבי שור שדחף חבירו לבור ואמר [בתם] דבעל השור משלם מחצה ובעל הבור פטור – Concerning an ox that pushed another ox into a pit; where the רבנן maintain [if the goring ox is a תם] that the owner of the ox pays half the damage, and the owner of the pit is exempt from payment. This is the ruling of the רבנן.

רש"י continues:

אלמא כי ליכא לאשתלומי מבעל השור לא משתלם מבעל הבור – It is evident from the ruling of the רבנן, that when there is no complete payment forthcoming from the בעל השור (the שור is merely a תם and is liable for only a ח"נ), one cannot receive the remaining payment due, from the בעל הבור -

ואף על גב שבו נמצא ההיזק – ואף על גב שבו נמצא ההיזק; nevertheless And even though that the damaged שור was found in the pit;<sup>4</sup> the שור is merely a תם and is liable for only a ח"נ, one cannot receive the remaining payment due, from the בעל הבור -

<sup>1</sup> Let us assume that the שור של שלמים (the שור המזיק) is worth \$100. It caused \$100 worth of damage. Since it is a תם, if it would be a שור של הדיוט the owner would be liable for \$50. Let us assume that there is 60% worth of בשר (or \$60) and 40% אימורין (or \$40) in this שור של שלמים. רבי אבא rules that the בעל השור pays only \$30; half of what he damaged [the בשר did only 60% of the damage] which is \$60 worth (the rest was done by the אימורין); since he is a תם he pays a ח"נ, which is \$30. We do not say since the ניזק was damaged for \$100 and (even) by a תם he is entitled to a ח"נ which is \$50, and the בשר של הדיוט is worth \$60, he should be able to collect an additional \$20 ([half] the value of the אימורין), for a total of \$50, from the בשר; but rather the ניזק suffers this loss of these \$20. This is what is meant that he is not גובה מבשר כנגד אימורין.

<sup>2</sup> מהר"ם quotes רש"י the way רש"י explains the גמרא in פרק הפרה; not the way רש"י is cited here. See מהר"ם.

<sup>3</sup> In order to facilitate the understanding of תוספות, we will quote the גמרא in הפרה: דתניא שור שדחף את חבירו: הבור בעל השור חייב בעל הבור פטור רבי נתן אומר בעל השור משלם מחצה ובעל הבור משלם מחצה והתניא רבי נתן אומר בעל הבור משלם ג' חלקים ובעל השור רביע לא קשיא הא בתם הא במועד.

<sup>4</sup> Seemingly since the dead ox was found in the בור, the ניזק should be able to collect (something) from the בעל הבור, by arguing that my ox died in your pit (as the גמרא asserts later). Nevertheless ...

**And therefore it is obvious that the ניזק cannot collect from the meat of the שלמים (which is ממון בעלים) corresponding to the fats (which is נקרב on the מזבח and is הקדש).**<sup>5</sup> **This concludes the quote from רש"י.**

פירוש רש"י first analyzes תוספות

**משמע מפירושו שהשור עושה כל ההיזק ובעל הבור אין עושה כלום –**

**It seems from רש"י's explanation that (in the case of שור שדחף את חברו) the שור does the entire damage and the בעל הבור does not do any damage at all -**

**הלכך שור מועד משלם נזק שלם ותם חצי נזק –**

**Therefore a שור מועד pays the entire damage (since the בעל הבור is not considered a מזיק; only the שור) and a תם pays a חצי נזק.** The responsibility is only on the השור.

**ולכך לא מצי למידק אלא מתם ולא ממועד –**

**And therefore the גמרא could not infer anything (concerning אי ליכא) only from the תם<sup>6</sup> (that even though the תם pays only a חצי נזק, the ניזק cannot recoup his loss from the בעל הבור); but the גמרא cannot infer anything from the case of a מועד (for since the מועד pays a ש"ש, there is no need to approach the בעל הבור).**

**וכן פירש בהדיא לקמן בפרק הפרה (שם ד"ה את<sup>7</sup>) וזה לשונו –**

**And רש"י explained so explicitly<sup>8</sup> later in פרק הפרה; quote:**

**אבל רבנן בתר מעיקרא אזלי וסברי דבעל השור כוליה הזיקא קעביד –**

**However the רבנן follow the initial מזיק<sup>9</sup> and maintain therefore that the בעל השור did the entire damage; not the בעל הבור –**

**הלכך במועד בעל השור משלם נזק שלם ובתם חצי נזק (ובעל השור<sup>10</sup>) –**

**Therefore if the שור is a מועד the בעל השור pays a ש"ש, and by a תם the בעל השור pays a ח"נ –**

**ופלגא מפסיד –**

**And the ניזק loses half.** He cannot collect his half from the בעל הבור (who is not responsible), for the רבנן maintain מהאי לא משתלם מהאי לא. This concludes the citation from רש"י in פרק הפרה.

פירוש רש"י has a difficulty with תוספות

**וקשה לרבננו יצחק היכי דייק דאין גובה מבושרם כנגד אימוריהן –**

<sup>5</sup> The money that he could have collected from the אימורין (if it were not a קרבן) cannot be charged to the חלק הבשר.

<sup>6</sup> Therefore in תוספות quote from רש"י the word תם (which is inserted in brackets) is mentioned. The proof is only from תם and not from מועד.

<sup>7</sup> In our text it is found there in מאי ד"ה.

<sup>8</sup> From the רש"י cited previously in תוספות we can merely infer that only the שור does the damage and not the בור. However in פרק הפרה רש"י states clearly that only the שור is considered a מזיק; not the בור.

<sup>9</sup> It was the שור that initiated the היזק; the שור המזיק pushed the שור הניזק into the בור.

<sup>10</sup> These words are (seemingly) superfluous. In our רש"י there, the text reads 'ובתם בעל השור משלם פלגא'. See מהר"ם.

**And the ר"י has a difficulty with רש"י's explanation. How does the גמרא infer that according to the רבנן the ניזק cannot collect from the meat כנגד the אימורין -**

**מדלא משתלם מבעל הבור כלום בתם שמפסיד פלגא –**  
**from the ruling that the ניזק cannot collect anything from the בעל הבור and he loses half?! We cannot compare these two cases!**

will now argue that these two cases (שור שדחף וכו' and שלמים שהזיקו) are not similar; and שור שדחף cannot be derived from שלמים שהזיקו:

**דהתם משום שהבור לא עשה ההיזק כלל –**  
**For there (by שור שדחף) the reason he cannot collect from the בעל הבור is because the בור did not do the damage at all (but not because כי ליכא לאשתלומי - (וכו' -**

**אבל בשלמים שהבשר עשה כמו כן היזק –**  
**However by שור שדחף where the בשר (which belongs to the בעלים) also damaged (like the אימורין) there we can say -**  
**כיון דליכא לאשתלומי מאימורין משתלם מן הבשר –**

**That since he cannot collect from the אימורין (for it is not רעהו) he should collect from the בשר (which is ממון הדיוט).**

anticipates a difficulty and resolves it. Seemingly we can explain רש"י as follows. Just as by the בור, the בעל הבור is פטור because he did not do any damage, similarly the אימורין did only a part of the damage (a certain percentage), the rest was done by the בשר; it had nothing to do with the בשר. Why should the בעל הבשר pay for something which he did not do? It is similar to בור, as רש"י explained it. תוספות rejects this explanation.

**דעל כרחך סבירא ליה השתא שנים שהזיקו –**  
**For you must perforce assume that presently the גמרא maintains that when two parties damaged jointly, it is considered as if -**  
**האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד<sup>11</sup> –**

**This one party did the entire damage, and this one party did the entire damage. The בעל הבור and the בעל השור each did the entire damage.**

האי כוליה גמרא maintains that presently the גמרא will now explain why we must assume that presently the גמרא maintains the כוליה: הזיקא עבד וכו':

**כיון דלא אסיק אדעתיה טעמא דתורא בבירך אשכחתינה –**  
**Since it did not, as of yet, enter in the mind of the מקשן, the reason of 'I found the ox in your pit'. This reason is first introduced in the answer of the גמרא; but not in the question.<sup>12</sup> Therefore since we do not assume this logic of תורא וכו', therefore we must assume that האי כוליה הזיקא וכו' -**

<sup>11</sup> The גמרא in הפרה explains the מחלוקת between ר"נ and the רבנן whether we maintain האי כוליה הזיקא or if we maintain האי פלגא הזיקא עבד וכו'. Our גמרא assumes האי כוליה הזיקא עבד (as תוספות will shortly prove).

<sup>12</sup> is why the בעל הבור is required to pay regardless, since the death occurred in the בור.

**דאי כל חד וחד פלגא הזיקא עבד –**

**For if we are to assume (now) that each one (the בעל השור and the בעל הבור) did only half the damage, then -**

**למה ישלם בתם לרבי נתן בעל הבור שלשה חלקים דהיינו יותר ממה שהזיקו –**

**Why according to ר"נ does the בעל הבור have to pay three (fourths) of the damage by a תם, which is more than he actually damaged.** If we were to maintain the בעל השור עבד, we can understand why the בעל הבור pays three fourths, since he (also) did the entire damage. Therefore we collect what we can from the בעל השור (which is one fourth) and the rest the בעל הבור is required to pay, justifiably, since כוליה הזיקא עבד. However if פלגא הזיקא עבד then why should the בעל הבור pay the extra fourth that he did not damage?!

**ובלא טעם אין לנו לומר כדמוכח בהפרה –**

**And it is evident in פרק הפרה that without a valid reason we cannot obligate him to pay.**<sup>13</sup> Therefore we must say that at this point the assumption is that האי בשר ואימורין that each part of the ox did the entire damage. How then can we compare the case of בור (which according to the רבנן is not a מזיק) to the case of שלמים where the בשר is a מזיק; and as a מזיק we assume that כוליה הזיקא עבד, so the בעל הבשר should pay for whatever we cannot collect from the אימורין!

has an additional question on רש"י. It was mentioned before, that the proof according to רש"י is from the case of תם; here purportedly the בעל השור pays half and the בעל הבור is פטור. פטור challenges this assumption:

**ועוד מנא ליה לגמרא דלרבנן בתם משלם בעל השור מחצה ובעל הבור פטור –**

**And furthermore how did the גמרא know that according to the רבנן, that by a תם, the בעל השור pays half and the בעל הבור is פטור?**

**דלמא בתם בעל השור משלם מחצה ובעל הבור משלם מחצה –**

**Perhaps by a תם the בעל השור pays half and the בעל הבור pays half -**

**ורבנן דאמרי ובעל הבור פטור איירי במועד<sup>15</sup> –**

**and when the רבנן state in the ברייתא that the בעל הבור is פטור; that is if it was a מועד.** However by a תם they both pay half. There is therefore no proof altogether that the רבנן maintain מהאי לא משתלם מהאי לא משתלם מהאי.

In summation: According to רש"י the proof that the רבנן maintain לא כי ליכא לאשתלומי מהאי לא משתלם מהאי is from the fact that if the שור המזיק is a תם, the בעל הבור is completely פטור.

<sup>13</sup> The גמרא there asks (for instance) if we maintain that האי פלגא הזיקא עבד וכו', why (according to ר"נ) does the בעל הבור pay ג' חלקים?

<sup>14</sup> Seemingly the proof of תוספות is (only) that ר"נ maintains עבד כוליה הזיקא עבד; it is possible that the רבנן do not agree and they maintain עבד נזקא עבד; therefore the פשיטא is valid that we cannot collect from the בעל השור כנגד האימורין. See מהר"ם שי"ף who explains that since it is possible that the רבנן also maintain האי כוליה הזיקא עבד, then how can the גמרא ask פשיטא עבד; if כוליה הזיקא עבד, it is not פשיטא at all. See also 'Thinking it over' # 1.

<sup>15</sup> The ברייתא (on גג,א) reads as follows: שור שדחף את חבירו לבור בעל השור חייב בעל הבור פטור ר"נ אומר בעל השור משלם מחצה ובעל הבור משלם מחצה. ועיי"ש עוד.

[This ברייתא is discussing a מועד as the גמרא there concludes.]

has two questions on רש"י. First, that by the שלמים there is all the reason to pay since he did the damage (and we must be assuming now that the הוזהב הזיקא עבד however by the בור the רבנן assume (according to רש"י) that only the שור did the damage. Two, where is it indicated that by a תם, the בעל הבור is פטור?

offers his explanation:

**ונראה לרבינו יצחק דרבנן דאמרי בעל השור חייב ובעל הבור פטור –**  
**And the ר"י is of the opinion that when the רבנן state that the בעל השור is**  
**פטור and the בעל הבור is חייב –**

**היינו דבעל השור משלם מחצה במועד ובתם רביע ובעל הבור פטור לגמרי –**  
**It means that the שור המזיק pays half of the entire damage if the בעל השור was a מועד, and if it was a תם, the בעל השור pays a fourth of the damage;**  
**however the בעל הבור is completely פטור; regardless if it was a תם or a מועד –**

The reason the בעל הבור is פטור is (not as רש"י explained that we do not consider him a מזיק, but rather) -

**שלא חייב הכתוב בור אלא היכא דנפל ממילא דכתיב<sup>16</sup> ונפל שמה שור –**  
**Because the תורה obligated the בעל הבור to pay only when the animal fell**  
**into the בור by itself, as it is written שמה שמה, and it fell into the בור (meaning**  
**the animal fell of its own accord) –**

**אבל אם אחרים מפילים אותו בבור פטור בעל הבור –**  
**However if others cause him to fall into the בור, then the בעל הבור is פטור.**

continues with the explanation of our גמרא:

**והכא הכי פירושא הא אמרי כי ליכא לאשתלומי מבעל הבור לא משתלם מבעל השור –**  
**And the explanation here in our גמרא is thus; ‘but the רבנן maintain that**  
**if payment cannot be collected from the בעל הבור (because of the [just**  
**mentioned] לימוד of שמה), it is not collected from the בעל השור –**

**אף על גב דסבירא ליה האי כולא הזיקא עבד והאי כולי –**  
**Even though we presently assume (as תוספות previously pointed out<sup>17</sup>) that**  
**this one did the entire damage, and this one, etc. If the בעל השור and the בעל**  
**הבור both did the entire damage, then if we cannot collect from the בעל הבור (on account**  
**of the פסוק), the נזיק should be able to collect the remainder<sup>18</sup> from the בעל השור who did**  
**the entire damage. The fact that we cannot collect the remainder from the בעל השור proves**  
**that (the רבנן maintain) מהאי לא משתלם מהאי כי ליכא לאשתלומי מהאי –**

**ופשיטא דאין גובה מבשרן כנגד אימוריהן ומאי קא משמע לן רבי אבא –**  
**And it is obvious<sup>19</sup> that he cannot collect אימוריהן; so what is**  
**א"ר teaching us when he ruled that אימוריהן כנגד מבשרן?!**

<sup>16</sup> שמות (משפטים) כא, לג.

<sup>17</sup> See previous footnote # 14 that we are not able to prove conclusively that the רבנן maintain הוזהב הזיקא; nevertheless תוספות question is valid in either case, whether we maintain עבד or כולא.

<sup>18</sup> If the שור was [a מועד, the בעל השור should pay a נ"ש (not a ח"נ) and if he was] a תם, he should pay ח"נ (not רביע נזק).

<sup>19</sup> For (seemingly) it is the same situation.

תוספות asks (a question similar to that which he previously asked on רש"י):

ואם תאמר מנליה דהא דקאמרי רבנן ובעל השור חייב לאו היינו דחייב הכל –

**And if you will say; how does the גמרא know that when the רבנן stated ובעל השור חייב, it does not mean he pays everything (if he is a <sup>20</sup>מעד)?<sup>21</sup>**

תוספות answers:

**ויש לומר דאי הוּו פליגי רבי נתן ורבנן בתשלומי השור הוה להו לפרש –**

**And one can say that if ר"נ and the רבנן are arguing concerning the payment of the שור,<sup>22</sup> it should have been specified in the ברייתא that the רבנן disagree with ר"נ. (the view of ר"נ is clearly stated in the [two] ברייתות -**

**ומדלא פירשו שמע מינה מודו לרבי נתן בהא –**

**And since the ברייתא did not specify it, this indicates that the רבנן agree with ר"נ in regards to the payment. A תם pays רביע נזק and a מועד a נ"א.**

וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן לְדַבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֵאמֹר הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וְלֵאמֹר

**ועוד דאס איתא דמחייבי רבנן הכל לבעל השור –**

**And furthermore if indeed the רבנן obligate the בעל השור to pay everything, then -**

**הוה ליה לרבי נתן למימר דאין משלם אלא מחצה:**

**ר"נ should have stated** clearly **that** the בעל השור **pays only half** to indicate that he disagrees with the חכמים (and not to [merely] state that he pays half).<sup>23</sup> Therefore we must conclude that ר"נ and the רבנן argue only concerning the בעל הבור; however concerning the בעל השור both agree that by a תם he pays a ח"נ and by a מועד a נ"ש.

## Summary

פסור בעל הבור is that the רבנן maintains that the בעל (because [according to תוספות understanding] he is not a מזיק) and the רבנן has to pay a ח"נ for a תם and a נ"ש for a מועד. We know that the בעל הבור maintain כי ליכא לאשתלומי מהאי לא משתלם מהוא is פסור by a תם.

ח.נ"א מועד a רביע נזק and by a בעל השור the תם a maintains that by a תוספות The proof that the רבנן maintain that מהאי לא משתלם מהאי is from the fact that the בעל השור does not pay for the exemption of the בעל הבור.

## Thinking it over

<sup>20</sup> See ‘Thinking it over # 2.’

<sup>21</sup> If the תם by a ח"נ and a מועד by everything (by a מועד and a ח"נ), then we cannot derive that כִּי לֵיכָא לֵאשְׁתַּלּוּמִי כִּי לֵיכָא לֵאשְׁתַּלּוּמִי, because they are already paying everything (that is possible).

<sup>22</sup> ח"י"נ maintains that a תם pays a רביע נוק and a מועד pays a ח"י"נ, and agrees with the רבנן in this (according to תוספות).

23. רב"נ

1. הא' כולא הזיקא עבד we now assumed that גמרא asks that since the תוספות cannot compare בור to שור של שלמים<sup>24</sup>. Seemingly it is not necessary to assume this in order to challenge רש"י. The רבנן maintain (according to רש"י) that the בור is not the מזיק, however by שור של שלמים the בשר is certainly a מזיק. Therefore we cannot compare בור to שור של שלמים; by בור he is פטור (not because of לא משתלם מהאי לא, but rather) because he is not the מזיק; however the בשר is the מזיק, therefore we assume כי ליכא לאשתלומי<sup>25</sup>. מהאי משתלם מהאי.

2. תוספות asks<sup>26</sup> that how do we know that the רבנן do not maintain that the בעל השור is חייב for everything. Is this question limited to the מועד or even to the תם as well?<sup>27</sup>

3. How do we understand the idea that 'האי כוליה הזיקא עביד וכו' How can it apply to בשר ואימורין which are seemingly (only) one מזיק?<sup>28</sup>

---

<sup>24</sup> See footnote # 14. The מהר"ם שי"ף's explanation (also) requires some clarification. Why is it necessary to prove that we are now assuming (according to ר"נ) that הא' כוליה הזיקא עבד, even if we have no proof at all; we can nevertheless ask how can the מקשן say פשיטא, when it is possible that the רבנן maintain הא' כוליה הזיקא עבד. Why the need to say ע"כ?

<sup>25</sup> See סוכ"ד אות יט and חידושי רעק"א, ח' ר"נ אות תעה.

<sup>26</sup> See footnote # 20.

<sup>27</sup> See בל"י אות שפ.

<sup>28</sup> See סוכ"ד אות כ' ואילך and ח' ר"נ אות תעז בד"ה וצ"ל.